

ROBNA RAZMJENA HRVATSKE S EUROPSKIM ZEMLJAMA ZAPADNOG MEDITERANA

CROATIAN GOODS EXCHANGE IN WEST MEDITERRANEAN EUROPEAN COUNTRIES

UDK 338.4 (497.5)(941/949)

Pregledni članak
Review

Sažetak

Robna razmjena s europskim zemljama zapadnog Mediterana, uspoređujući godine 1990. i 1996., pokazuje znatan porast deficita koji je 1996. iznosio 802 mil. USD. Dok je pokrivenost uvoza izvozom u 1990. iznosila 88,11%, u 1996. iznosila je 67,53%. Pad u robnoj razmjeni zabilježen je samo s Grčkom. Neiskorištene mogućnosti postoje u robnoj razmjeni sa Španjolskom, Portugalom i Albanijom. Slovenija postaje jedan od najvećih partnera u robnoj razmjeni Hrvatske. Francuska ostaje i dalje značajan partner, međutim ne ulazi u najuži krug vodećih u ukupnoj robnoj razmjeni Hrvatske s inozemstvom, za razliku od Italije koja je na prvome mjestu u ukupnom izvozu i na drugom u ukupnom uvozu Hrvatske.

Ključne riječi: robna razmjena; izvoz; uvoz

Summary

When comparing years 1990 and 1991 in goods exchange with west Mediterranean European countries, the considerable deficit increase amounting to 802 million \$ in 1996 has been shown. While the import rate covering export in 1990 was 88,11%, in 1996 it was coming to 67,53%. The decrease in goods exchange was reported only with Greece. There are unused possibilities in goods exchange with Spain, Portugal and Albania. Slovenia has become one of the most important partners in Croatian goods exchange. France is still a very important partner, however it is not one of the closest leading partners in the total Croatian good exchange with foreign countries unlike Italy which is in the first place in the total export and in the second place in the total Croatian import.

Key words: goods exchange, export, import

Uvod

Introduction

Republika Hrvatska u posljednje tri godine bilježi značajne deficite u robnoj razmjeni s inozemstvom. Dok je u 1994. godini deficit iznosio 969 mil. USD, 1995. bio je tri puta veći - 2 877 mil. USD, a u 1996. nastavio je rasti i iznosio je 3 276 mil. USD. Visok deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom tih godina nije posljedica razmjernog smanjenja sklonosti izvozu nego posljedica povećane sklonosti uvozu. Više je činitelja utjecalo na povećanu sklonost uvozu:¹ (a) smanjenje domaće ponude zbog neekonomskih razloga i promjena u strukturi potražnje na domaćem tržištu, (b) niska domaća štednja čiji u investicije usmjereni prirast, ne prelazi 5% bruto domaćeg proizvoda pa se gotovo dvije trećine investicijske aktivnosti u Hrvatskoj financira inozemnom akumulacijom kroz deficit tekućih transakcija platne bilance koji proizlazi upravo iz robnog deficita i (c) realna aprecijacija tečaj (posebice tijekom inflacije) koja je pojeftinjavala uvozne a povećavala troškove izvoznih proizvoda izraženo u nacionalnoj valuti.

Proizvodni kapaciteti Hrvatske u vrijeme stjecanja neovisnosti 1990. bili su predviđeni za veće, platežno sposobno i zaštićeno tadašnje domaće tržište, te za šire veze sa svjetskim tržištem. Pad proizvodnje i izvoza prouzročen ratom, ali i tranzicijom iz netržišnog u tržišno gospodarstvo², te zbivanja oko Republike Hrvatske dovela su do razmjernog zatvaranja nekih zemalja prema Hrvatskoj, ali i do nastavka pa i povećanja robne razmjene s pojedinim zemljama. Rezultat toga je visoka regionalna koncentracija potražnje za hrvatskim proizvodima tako da 1996. izvoz u šest zemalja (Italija 949 mil. USD, Njemačka 839 mil. USD, Slovenija 611 mil. USD, Bosna i Hercegovina 549 mil. USD, Liberija 266 mil. USD i Austrija 198 mil. USD) čini 75,6% ukupnog robnog izvoza

* prof. dr. sci. Đuro Benić
Fakultet za turizam i vanjsku trgovinu
Dubrovnik

* Osnovne postavke ovog rada autor je izložio na II. međunarodnom kolokviju *Jadranski prostor - Jadran, zona europske ravnoteže*, održanom u Dubrovniku od 26. do 27. travnja 1997. u organizaciji Ekonomskog instituta, Zagreb i Horizon 2000, Pariz.

hrvatskog gospodarstva. Struktura potražnje na tim tržištima određuje u velikoj mjeri sadašnju strukturu hrvatskog izvoza, pa dijelom i strukturu proizvodnje u Hrvatskoj. Iste godine uvoz iz četiri zemlje (Njemačka 1 602 mil. USD, Italija 1 421 mil. USD, Slovenija 769 mil. USD i Austrija 597 mil. USD) čini 56,4% ukupnog robnog uvoza.

Imajući u vidu razmjernu blizinu, prometnu povezanost i tradiciju, a iznad svega gospodarske mogućnosti, postavlja se pitanje: Gdje je u tim kretanjima robna razmjena s europskim zemljama zapadnog Mediterana? U nastavku daje se pregled i problematika robne razmjene Hrvatske s europskim zemljama zapadnog Mediterana i to Francuskom, Italijom, Španjolskom, Portugalom i Slovenijom, uz napomenu da su uz te zemlje u analizu uključene Albanija i Grčka kao zemlje koje su u razmjernoj blizini Hrvatske što između ostaloga otvara mogućnosti veće robne razmjene.

1. Robna razmjena 1996. nasuprot 1990.

Goods exchange in 1996 compared to 1990

U godini stjecanja neovisnost, 1990., Hrvatska je s navedenih šest zemalja Mediterana (bez Slovenije koja se te godine statistički pratila kao inozemstvo) ostvarila 726 mil. USD izvoza ili 24,94% od ukupnog izvoza, te 824 mil. USD uvoza ili 18,62% od ukupnog uvoza (vidi tablice 1., 2., i 5.³). Prema tome, 1990. ostvaren je deficit u robnoj razmjeni od 98 mil. USD s tim da je Italija bila najveći vanjskotrgovinski partner Hrvatske (ne samo u okviru mediteranskih zemalja nego i u kupnoj robnoj razmjeni), zatim Francuska pa Grčka. U strukturi izvoza najviše su bili zastupljeni proizvodi klasificirani po materijalu (184 mil. USD ili 25,34%), zatim sirovine osim goriva (135 mil. USD ili 18,6%) te proizvodi za hranu (125 mil. USD ili 17,22%). S druge strane u strukturi uvoza najviše su bili zastupljeni strojevi i transportni uređaji (195 mil. USD ili

23,66%), proizvodi klasificirani po materijalu (165 mil. USD ili 20,02%) i razni gotovi proizvodi (148 mil. USD ili 17,96%).

Poslije šest godina, 1996., s promatranih sedam mediteranskih zemalja Hrvatska je ostvarila 1 668 mil. USD izvoza ili 36,98% od ukupnog izvoza, te 2 470 mil. USD uvoza ili 31,71% od ukupnog uvoza (vidi tablice 3., 4., i 5.). Deficit u robnoj razmjeni iznosio je 802 mil. USD što znači da se povećao za više od osam puta u odnosu na 1990.⁴ Najveći vanjskotrgovinski partner Hrvatske od promatranih zemalja i dalje je Italija, zatim Slovenija pa Francuska. Potrebno je naglasiti da se robna razmjena s Grčkom značajno smanjila tako da se izvoz smanjio sa 29 na 7 mil. USD (24,14% u odnosu na 1990.), a uvoz sa 24 na 15 mil. USD (62,5% u odnosu na 1990.). Mogući razlog zatvaranja grčkog tržišta za hrvatske proizvode naveden je u uvodnim razmatranjima. Isto tako izvoz u Španjolsku smanjio se 1996. u odnosu na 1990. s 11 na 10 mil. USD, međutim uvoz se povećao za više od tri puta - 62 u odnosu na 20 mil. USD. Nasuprot tomu, izvoz u Albaniju povećao se za više nego dvostruko - 6 u odnosu na 3 mil. USD, dok se uvoz smanjio s 9 na 2 mil. USD.

U strukturi izvoza 1996. najviše su bili zastupljeni razni gotovi proizvodi (329 mil. USD ili 19,72%), kemijski proizvodi (297 mil. USD ili 17,81%), te goriva i maziva (271 mil. USD ili 16,25%). Visok udio goriva i maziva posljedica je razmjerno visokog izvoza u Sloveniju (205 mil. USD). U strukturi uvoza najviše su bili zastupljeni proizvodi klasificirani po materijalu (602 mil. USD ili 24,37%), strojevi i transportni uređaji (593 mil. USD ili 24,01%), te razni gotovi proizvodi (506 mil. USD ili 20,49%).

Postavlja se pitanje: U kakvom su odnosu navedena kretanja s kretanjima u ukupnoj robnoj razmjeni Hrvatske?

Općenito gledano u razdoblju od 1990. do 1996. godine hrvatsko gospodarstvo je uspelo uz znatno nižu razinu proizvodnje⁵ supstituirati dio izgubljenih tržišta bivše Jugoslavije i dijela tržišta istočne Europe povećanjem izvoza na zahtjevnija europska tržišta. Bez tog povećanja izvoza pad domaće proizvodnje bio

Tablica 1. Izvoz Republike Hrvatske, 1990. (po odabranim zemljama)
Table 1. Export in Croatia, 1990 (selected countries)

Red. br.	Zemlja	Ukupno	Proizvodi za hranu	Pića i duhan	Sirovine osim goriva	Goriva i maziva	Ulja i masti	Kemijski proizvodi	Proizv. klasif. po mat.	Strojevi i transp. uređaji	Razni gotovi proizv.	Neraspoređenost
1.	Ukupni izvoz RH	2912627	267490	18381	189477	146416	3198	330922	607683	863472	478794	6794
2.	Francuska	79079	1942	62	905	167	-	12609	16196	8905	38261	32
3.	Italija	603589	109993	922	129626	72054	27	58337	157434	40112	34921	163
4.	Slovenija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Albanija	2589	1882	-	36	-	-	68	542	25	23	13
6.	Ukupno 2+3+4+5	685257	113817	984	130567	72221	27	71014	174172	49042	73205	208
7.	Španjolska	11407	59	-	1653	-	-	405	6112	2442	732	4
8.	Portugal	673	31	-	104	-	-	171	353	2	-	12
9.	Grčka	29076	11524	1	2427	386	-	4788	3252	5275	1335	88
10.	Ukupno 7+8+9	41156	11614	1	4184	386	-	5364	9717	7719	2067	104
11.	Ukupno 6+10	726413	125431	985	134751	72607	27	76378	183889	56761	75272	312

Izvor: Statistika vanjske trgovine, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablica 11., 1990. i vlastiti obračun

Tablica 2. Uvoz Republike Hrvatske, 1990. (po odabranim zemljama)
Table 2. Import in Croatia, 1990 (selected countries)

tisuće USD, tečaj tekući

Red. br.	Zemlja	Ukupno	Proizvodi za hranu	Pića i duhan	Sirovine osim goriva	Goriva i maziva	Ulja i masti	Kemijski proizvodi	Proizv. klasif. po mat.	Strojevi i transp. uređaji	Razni gotovi proizv.	Neraspoređenost
1.	Ukupni izvoz RH	44260	700115	36979	286005	859711	25301	599574	575948	933018	399946	9498
2.	Francuska	95613	13145	721	3516	265	1967	27579	7797	24598	15209	816
3.	Italija	674875	64190	6763	29889	15655	6160	110614	149815	161632	129664	493
4.	Slovenija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5.	Albanija	8549	601	18	5280	2208	315	31	1	1	94	-
6.	Ukupno 2+3+4+5	779037	77936	7502	38685	18128	8442	138224	157613	186231	144967	1309
7.	Španjolska	20472	2846	114	82	-	1324	5338	386	8385	1997	-
8.	Portugal	1008	286	21	-	-	-	-	141	105	455	-
9.	Grčka	23979	6794	520	9142	-	-	124	6592	95	712	-
10.	Ukupno 7+8+9	45459	9926	655	9224	-	1324	5462	7119	8585	3164	-
11.	Ukupno 6+10	824496	87862	8157	47909	18128	9766	143686	164732	194816	148131	1309

Izvor: Statistika vanjske trgovine, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablica 12., 1990. i vlastiti obračun.

bi još veći. Međutim, to je imalo za posljedicu izmjene u strukturi izvoza pa je tako npr. izvoz opreme odnosno strojeva i transportnih uređaja smanjen s 29,64% u 1990. na 21,37% u 1996., dok je povećan udio u izvozu npr. goriva i maziva s 5,01% na 9,22% ili pak tehnološki manje zahtjevnih dobara za široku potrošnju gdje je konkurentnost hrvatskih proizvođača veća pa je tako i povećan udio u izvozu raznih gotovih proizvoda sa 16,45% u 1990. na 25,11% u 1996. Struktura izvoza u promatrane mediteranske zemlje dijelom je pratila ta globalna kretanja pa je tako povećan udio izvoza raznih gotovih proizvoda sa 10,33% na 19,72% ali i udio strojeva i transportnih uređaja sa 7,85% na 14,57% (bez Slovenije) na što je utjecalo povećanje od preko 300% izvoza tih dobara u Italiju. U istom razdoblju zabilježen je značajan pad izvoza proizvoda za hranu koji su u 1990. u strukturi iznosili 17,22% a 1996. tek 4,45% (bez Slovenije) što je rezultat pada izvoza u Italiju sa 110 na 44 mil. USD (u ukupnoj strukturi izvoza Hrvatske izvoz proizvoda za hranu približno je jednak 1990. i 1996. godine - malo iznad 9%). Očito je da je struktura izvoza u Italiju, kao

najvećeg partnera Hrvatske između promatranih mediteranskih zemalja, određivala ukupnu strukturu izvoza u te zemlje.

S druge strane, u hrvatskom gospodarstvu kratkoročno dominira sfera potrošnje a ne rasta proizvodnje i izvoza. Izraz toga je deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom u 1996. od približno 17% bruto domaćeg proizvoda kojemu je, unatoč porastu turističkog prometa, samo približno trećina pokrivena neto izvozom usluga a dvije trećine se financiraju transferima i inozemnim kapitalom koji su istodobno osnovica za neinflacijsko kreiranje domaćeg novca.⁶ Stupanj pokrivenosti ukupnog uvoza izvozom u Hrvatskoj je iznosio 1990. godine 65,82% da bi se 1996. smanjio na 57,93%. Pokrivenost uvoza izvozom u 1990. za promatrane mediteranske zemlje iznosila je 88,11% dok je u 1996. iznosila samo 67,53%. U istim godinama u strukturi ukupnog uvoza smanjen je udio sirovina sa 6,46% na 2,82%, goriva i maziva sa 19,43% na 11,0%, te proizvoda za hranu s 15,82% na 9,85% dok se povećao udio strojeva i transportnih uređaja s 21,08% na 27,34%, proizvoda klasificiranih po materi-

Tablica 3. Izvoz Republike Hrvatske, 1996. (po odabranim zemljama)
Table 3. Export in Croatia, 1996 (selected countries)

tisuće USD, tečaj tekući

Red. br.	Zemlja	Ukupno	Proizvodi za hranu	Pića i duhan	Sirovine osim goriva	Goriva i maziva	Ulja i masti	Kemijski proizvodi	Proizv. klasif. po mat.	Strojevi i transp. uređaji	Razni gotovi proizv.	Neraspoređenost
1.	Ukupni izvoz RH	4511822	410777	91555	247405	416033	9676	643018	594373	964326	1132763	1896
2.	Francuska	84226	2791	747	81	-	2	9391	8295	25101	37817	1
3.	Italija	948982	43600	942	152034	65512	20	189630	141390	124683	231099	72
4.	Slovenija	611442	67079	7699	30909	204724	2968	89861	81248	67777	59152	25
5.	Albanija	5732	22	76	89	179	-	849	1321	3120	76	-
6.	Ukupno 2+3+4+5	1650382	113492	9464	183113	270415	2990	289731	232254	220681	328144	98
7.	Španjolska	9619	281	5	2019	-	-	4436	1665	630	566	17
8.	Portugal	1243	36	-	10	-	-	1059	69	39	30	-
9.	Grčka	7031	189	-	1045	233	-	2029	2192	910	140	293
10.	Ukupno 7+8+9	17893	506	5	3074	233	-	7524	3926	1579	736	310
11.	Ukupno 6+10	1668275	113998	9469	186187	270648	2990	297255	236180	222260	328880	408

Izvor: Statistika vanjske trgovine, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablica 11., 1996. i vlastiti obračun

Tablica 4. Uvoz Republike Hrvatske, 1996. (po odabranim zemljama)
Table 4. Import in Croatia, 1996 (selected countries)

tisuće USD, tečaj tekući

Red. br.	Zemlja	Ukupno	Proizvodi za hranu	Pića i duhan	Sirovine osim goriva	Goriva i maziva	Ulja i masti	Kemijski proizvodi	Proizv. klasif. po mat.	Strojevi i transp. uređaji	Razni gotovi proizv.	Neraspoređenost
1.	Ukupni izvoz RH	7787861	767175	57609	220393	857470	37685	848427	1384184	2129207	1117425	368286
2.	Francuska	198709	27061	2322	1345	992	1263	38145	27449	70978	18389	10765
3.	Italija	1421279	108304	3511	24517	11360	3162	128870	325898	340828	389688	85141
4.	Slovenija	769169	73699	8127	27577	2410	4754	153987	226622	170584	91314	10095
5.	Albanija	1794	33	-	162	119	-	-	1480	-	-	-
6.	Ukupno 2+3+4+5	2390951	209097	13960	53601	14881	9179	321002	581449	582390	499391	106001
7.	Španjolska	62143	18711	83	404	3461	2	5666	17683	9053	5016	2064
8.	Portugal	2207	33	-	88	-	-	18	833	500	671	64
9.	Grčka	14563	4847	125	3034	86	-	2388	2506	933	644	-
10.	Ukupno 7+8+9	78913	23591	208	3526	3547	2	8072	21022	10486	6331	2128
11.	Ukupno 6+10	2469864	232688	14168	57127	18428	9181	329074	602471	592876	505722	108129

Izvor: Statistika vanjske trgovine, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablica 12., 1996., i vlastiti obračun

Tablica 5. Udio u ukupnom izvozu i uvozu (odabrane zemlje)
Table 5. Share in total import and export (selected countries) (%)

Redni br.	Zemlja	Izvoz 1990.	Izvoz 1996.	Uvoz 1990.	Uvoz 1996.
1.	Francuska	2,72	1,87	2,16	2,55
2.	Italija	20,72	21,03	15,25	18,25
3.	Slovenija	-	13,55	-	9,88
4.	Albanija	0,09	0,13	0,19	0,02
5.	Ukupno 1+2+3+4	23,53	36,58	17,60	30,7
6.	Španjolska	0,39	0,21	0,46	0,8
7.	Portugal	0,02	0,03	0,02	0,03
8.	Grčka	1,0	0,16	0,54	0,18
9.	Ukupno 6+7+8	1,41	0,4	1,02	1,01
10.	Ukupno 5+9	24,94	36,98	18,62	31,71

Izvor: Statistika vanjske trgovine, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablice 11. i 12., 1990. i 1996. i vlastiti obračun.

jalu s 13,01% na 17,77%, te raznih gotovih proizvoda s 9,04% na 14,34%. Takve promjene u strukturi ukupnog uvoza pratile su promjene u strukturi uvoza iz promatranih mediteranskih zemalja (bez Slovenije) - smanjen je udio sirovina s 5,83% na 1,7%, goriva i maziva s 2,18% na 0,94% i proizvoda za hranu s 10,68% na 9,35% dok se povećao udio strojeva i transportnih uređaja s 23,66% na 24,81%, proizvoda klasificiranih po materijalu s 20,02% na 22,05% i raznih gotovih proizvoda sa 17,96% na 24,4%.

2. Neiskorištene i iskorištene mogućnosti

Unexploited and exploited possibilities

Glede robne razmjene s Hrvatskom u analiziranom razdoblju, europske zemlje zapadnog Mediterana mogu se podijeliti u tri vrste. U prvoj vrsti koja je u

promatranom razdoblju zabilježila pad robne razmjene (izvoza i uvoza) pripada, kako je navedeno u prethodnom dijelu, samo Grčka. Drugu vrstu čine zemlje neiskorištenih mogućnosti u robnoj razmjeni s Hrvatskom: Španjolska, Portugal i Albanija. Izvoz Hrvatske u Španjolsku smanjio se s 0,39% udjela u ukupnom izvozu 1990. na 0,21% u 1996. godini, dok se udio uvoza povećao s 0,46% na 0,8%. I izvoz i uvoz Hrvatske u Portugal bilježe jednak porast udjela u ukupnom izvozu i uvozu s 0,02% u 1990. na 0,03% u 1996. Izvoz Hrvatske u Albaniju u promatranom razdoblju povećao se s 0,09% u 1990. na 0,13% od ukupnog izvoza u 1996., dok se uvoz smanjio s 0,19% na 0,02%. Međutim, zajedničko svim ovim zemljama jest izuzetno mala robna razmjena s Hrvatskom tako da ni iz bliza nisu iskorištene mogućnosti.

U trećoj vrsti su zemlje iskorištenih mogućnosti - Slovenija, Francuska i Italija. Dok Slovenija u 1996. postaje jedan od najznačajnijih partnera u robnoj razmjeni Hrvatske (treća u izvozu sa 611 mil. USD, iza Italije sa 949 mil. USD i Njemačke sa 839 mil. USD i treća u uvozu sa 769 mil. USD, iza Njemačke s 1 602 mil. USD i Italije s 1 421 mil. USD), Francuska ostaje i dalje značajna ali ne ulazi u najuži krug vodećih partnera Hrvatske u robnoj razmjeni (na devetom je mjestu u izvozu i na desetom u uvozu Hrvatske u 1996.). U strukturi izvoza u Francusku najzastupljeniji su razni gotovi proizvodi s 38 mil. USD ili 44,9%, te strojevi i transportni uređaji s 25 mil. USD ili 29,8%, dok su u uvozu najzastupljeniji strojevi i transportni uređaji sa 71 mil. USD ili 35,72%, te kemijski proizvodi s 38 mil. USD ili 19,1%.

Italija je u izvozu Hrvatske na prvom mjestu 1996. godine (kao što je bila i 1990.), a u uvozu na drugom (ukoliko se uvoz iz tadašnje Njemačke Savezne Republike i Njemačke Demokratske Republike obračunaju zajedno - 739 mil. USD - Italija je i 1990. bila na drugom mjestu sa 675 mil. USD). U strukturi izvoza Hrvatske u Italiju 1996. najzastupljeniji su razni gotovi proizvodi s 231 mil. USD ili 24,35% te kemijski proizvodi sa 190 mil. USD ili 19,98% i sirovine osim goriva sa 152 mil. USD ili 16,02%, dok su u uvozu najzastupljeniji razni gotovi proizvodi s 390 mil. USD ili 27,42%,

strojevi i transportni uređaji s 341 mil. USD ili 23,98%, te proizvodi klasificirani po materijalu s 326 mil. USD ili 22,93%.

Analiza vanjskotrgovinske konkurentnosti Hrvatske na talijanskom tržištu (na osnovi podataka iz 1992.) pokazuje ukratko sljedeće.⁷ Hrvatska većinu izvoza na talijansko tržište ostvaruje s manje proizvoda nego na njemačkom tržištu, a kao i na njemačkom tržištu proizvodi iz promatranog uzorka češće se susreću s konkurencijom iz razvijenih zemalja nego li iz zemalja u razvoju ili nerazvijenih. Proizvodi s najvećom vrijednošću izvoza bili su bikovi teži od 220 kg., govedina bez kostiju, polivinil klorid, drvo hrasta rezano po duljini, polistiren i portland cement. Udio vrijednosti hrvatskih izvoznih proizvoda u ukupnom svjetskom izvozu u Italiju kreće se od 1,39% kod loživih ulja za specijalne procese do 96,22% za topljeni cement. Hrvatski proizvodi prodaju se po jediničnoj cijeni koja je 12,3% niža od prosječne cijene koju postižu uvoznici proizvodi na talijanskom tržištu. Kod većine analiziranih proizvoda na tržištu Italije jedinične cijene uvoznih proizvoda iz Hrvatske niže su u odnosu na cijene uvoznih proizvoda iz zemalja članica Europske unije. Izuzetak je u slučaju jedinične cijene portland cementa gdje su jednake cijene portland cementa koji je uvezen iz Hrvatske i iz zemalja članica EU te jediničnih cijena govedine bez kostiju i lakih ulja od nafte za specijalne procese, gdje je cijena uvezenih proizvoda iz zemalja EU niža od cijene uvezenih proizvoda iz Hrvatske. Upravo je portland cement hrvatski izvoznik proizvod koji je na tržištu Italije uz povoljnu jediničnu cijenu ostvario visok tržišni udio od 16,7% što čini skoro polovinu ukupnog uvoza portland cementa iz zemalja nečlanica EU u Italiju (konkurencija uvozu portland cementa iz Hrvatske na tržištu Italije je Grčka). Visoka cijena i velik tržišni udio na talijanskom tržištu ostvareni su u izvozu portland cementa i drva hrasta rezanog po duljini, dok su niska cijena i velik tržišni udio ostvareni u izvozu npr. bikova, govedine bez kostiju, koksa, polietilena, polistirena, polivinil klorida, muških sako od vune i gornjih dijelova obuće od kože.

Zaključak / Conclusion

U razdoblju od nastanka države Hrvatske nekoliko činitelja a posebice pad proizvodnje i izvoza prouzročenih ratom te zbivanja oko Republike Hrvatske doveli su do razmjernog zatvaranja nekih zemalja prema Hrvatskoj, ali i do nastavka pa i povećanja robne razmjene s pojedinim zemljama.

Robna razmjena Hrvatske s europskim zemljama zapadnog Mediterana pokazuje sljedeće. U odnosu na ukupan izvoz, izvoz u zemlje zapadnog Mediterana (bez Slovenije) pokazuje nešto niži udio u 1996. u odnosu na 1990. (23,43% naspram 24,94%), dok je udio uvoza 1996. iznosio 21,83% od ukupnog uvoza Hrvatske u odnosu na 18,62% u 1990.

Pad u robnoj razmjeni 1996. u odnosu na 1990. (i u izvozu i u uvozu) zabilježen je samo s Grčkom. S tri zemlje robna razmjena je ostala u 1996. kao i u 1990. iznimno mala pa zasigurno postoje neiskorištene mogućnosti u robnoj razmjeni sa Španjolskom, Portugalom i Albanijom. Slovenija je postala jedan od

najznačajnijih partnera u robnoj razmjeni Hrvatske (treća u ukupnom izvozu i treća u ukupnom uvozu), dok Francuska ostaje i dalje i vrlo značajan partner, međutim ne ulazi u najuži krug vodećih partnera (deveta je u ukupnom izvozu i deseta u ukupnom uvozu Hrvatske). Najveći vanjskotrgovinski partner u okviru promatranih zemalja je Italija (koja je na prvom mjestu u ukupnom izvozu i na drugom u ukupnom uvozu Hrvatske) pa struktura robne razmjene s Italijom u najvećoj mjeri određuje ukupnu strukturu robne razmjene Hrvatske i europskih zemalja zapadnog Mediterana.

Visoki deficit koji bilježi Hrvatska u robnoj razmjeni s inozemstvom posljednjih godina, a koji je posljedica povećane sklonosti uvozu, zabilježen je i u robnoj razmjeni s europskim zemljama zapadnog Mediterana. Tako je pokrivenost ukupnog uvoza izvozom iznosila 1990. 65,82% da bi se 1996. smanjila na 57,93%. Pokrivenost uvoza izvozom u robnoj razmjeni s promatranim zemljama Mediterana povoljnija je iako se u promatranom razdoblju smanjila s 88,11% u 1990. na 67,53% u 1996. godini.

Bilješke / Notes

¹ Rohatinski, Ž., (1996.): *Novi izazovi, Hrvatska gospodarska revija*, Zagreb, Vol. 45., No. 4., str. 6.

² Procjenjuje se da se 50% uzroka pada razine FDP u Hrvatskoj odnosi na rat - Vojnić, D., (1996.): *Zemlje u tranziciji - komparativni pregled s posebnim osvrtom na Hrvatsku*, Hrvatska gospodarska revija, Zagreb, Vol. 45., No. 9., str. 7.

³ U tablicama 1., 2., 3., i 4. statističke nepodudarnosti koje su posljedica zaokruživanja podataka ispravljale su se u stupcu "neraspoređeno". Posebice je obračunavana i iskazivana robna razmjena s Francuskom, Italijom Slovenijom i Albanijom - zemljama čiji su predstavnici sudjelovali i na I. međunarodnom kolokviju "Jadranski prostor".

⁴ Ako se izuzme Slovenija (koja se nije statistički pratila 1990.), u strukturi ukupnog izvoza 1996. izvoz u šest promatranih zemalja Mediterana niži je nego u 1990. (23,43%) dok je uvoz viši (21,83%) s tim da je ostvaren deficit u robnoj razmjeni u iznosu od 643 mil. USD što znači da je veći za više od šest i pol puta u odnosu na 1990.

⁵ U prosincu 1995. indeks industrijske proizvodnje iznosio je prema prosjeku 1990. tek 53,3 a stupanj iskorištenosti kapaciteta 30,4% - vidi - Dujšin, U., (1996.): *Poticanje oživljavanja i rasta hrvatske privrede: mogućnosti ekonomske politike*, Ekonomija, Zagreb, Vol. 3., No. 3., str. 404.

⁶ Rohatinski, Ž., (1997.): *Na prijelazu u godinu 1997.*, *Ekonomski pregled*, Zagreb, Vol. 48., No. 1., str. 4.

⁷ Vidi opširnije - Anušić, Z., Jurlina-Alibegović, D., Nestić, D., (1994.): *Vanjskotrgovinska konkurentnost Hrvatske na tržištu Europske zajednice*, Projekt: *Konkurentnost Hrvatske - oblikovanje politike gospodarskog restrukturiranja*, Ekonomski institut Zagreb, str. 16. - 27.

Literatura / References

[1] Anušić, Z., Jurlina-Alibegović, D., Nestić, D., (1994.): *Vanjskotrgovinska konkurentnost Hrvatske na tržištu Europske zajednice*, Projekt: *Konkurentnost Hrvatske - oblikovanje politike gospodarskog restrukturiranja*, Ekonomski institut Zagreb

[2] Dujšin, U., (1996.): *Poticanje oživljavanja i rasta hrvatske privrede: mogućnosti ekonomske politike*, Ekonomija, Zagreb, Vol. 3., No. 3.

[3] Rohatinski, Ž., (1997.): *Na prijelazu u godinu 1997.*, *Ekonomski pregled*, Zagreb, Vol. 48., No. 1.

[4] Rohatinski, Ž., (1996.): *Novi izazovi*, Hrvatska gospodarska revija, Zagreb, Vol. 45., No. 4.

[5] *Statistika vanjske trgovine*, Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, tablice 11. i 12., 1990., 1996.

[6] Vojnić, D., (1996.): *Zemlje u tranziciji - komparativni pregled s posebnim osvrtom na Hrvatsku*, Hrvatska gospodarska revija, Zagreb, Vol. 45., No. 9.